

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. in za četrt leta 80 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 17. julija 1891.

Z Dolenjskega, 14. julija 1891.

Politični položaj je nejasen, in previdnosti, pišete v zadnjih „Novicah“, je danes bolj treba, nego kedaj. Resnične besede. Previdnim nam je treba biti, pa tudi pripravljenim, ako bi se politični veter obrnil proti nam. Kako pa naj se pripravimo za tak mogoč slučaj? Odgovor na to vprašanje ne bo težak nikomur, kdor naše razmere pozna. Mi Slovenci smo majhen narod, a obdani od vseh strani od mogočnih sosedov, ki silijo čez naše meje in bi nam radi vzeli zemljo in narodnost. Le če združimo vse svoje moči, dušne in gmotne, in če se bomo v politični borbi držali trdne discipline, bode mogoče ohraniti se in vse sovražne napade odbiti. Iz tega vsega je pa lahko umeti, kako neprijeten, kako nepridiprav nam je politični prepir, ki ga imamo nekaj časa med seboj na Kranjskem, ki nam je že pri zadnjih državnozborskih volitvah precej nagajal, pri mestnih volitvah Ljubljanskih pa nas je razdelil skoraj popolnoma v dva nasprotna tabora.

Ako je že to velika nesreča za nas, da imamo v deželi naši dve stranki, nemško in slovensko, kateri druga drugo izključujeta, smemo se li še narodnjaki med seboj na dvoje cepiti ter svoje i tako šibke moči trošiti v domačem boji brata proti bratu, ne videč in ne brigajoč se za nevarnost, ki nam preti od naših pravih sovražnikov od zunaj? Tudi na to vprašanje bode odgovor lagak. Pa saj vidimo, kake žalostne nasledke ima domači prepir pri naših sorodnih bratih na Češkem. Koliko so se že do sedaj okoristili ž njih neslogo naši skupni zoperniki in koliko se ti še nadejajo! A Čehi so še mnogo številnejši in močnejši od nas, njih narod mnogo zavednejši in njih narodnost veliko bolj utrjena, nego naša; pa vendar jim nesloga že do sedaj prizadeva toliko škode. Česa se imamo pa šele mi bati, ako prepira o pravem času ne ustavimo?!

Ker so morebiti kateri, ki mislijo, da se moramo z ozira na vero ločiti in hoditi vsak svojo pot, hočemo v prihodnjič razložiti neizogibne slabe nasledke naše razprtije tudi za vero in npravstvenost.

Govor g. notarja in dež. posl. Luke Svetca
ob razkritji spominske plošče dr. Janeza Bleiweisa vit. Trsteniškega.

Častita gospoda, dragi rojaki!

Povabljeni od našega pisateljskega društva, zbrali smo se danes, da zaznamujemo s častnim znamenjem hišo, v kateri je živel eden najboljših sinov matere Slovenije, rajnik gospod blaženega spomina dr. Janez Bleiweis vitez Trsteniški.

Ta hiša sicer ni njegova rojstna hiša; njegova zibel je tekla v starodavnem Kranji; vendar mu je bila tudi to očetna hiša, last njegovega blagega očeta, s katerim je skupaj bival pod jedno streho, dokler ga ni oddružila od njega neizprosna smrt.

Tukaj, v tej hiši je začel blagi rajnik svoje trudapolno, a uspešno delo za slovenski narod, ki ga je nadaljeval neprestano, neumorno do svojega zadnjega vzdihljaja, skoro celih 40 let.

Predaleč bi zašel, ko bi Vam hotel, častita gospoda, na drobno razlagati, koliko dobrega da je prišlo v tistem času iz te hiše slovenskemu narodu; koliko da je storil zanj blagi rajnik kot pisatelj, kot urednik „Novic“, kot vodja v borbi za narodne pravice. Le na kratkoma naj omenim, da je on, kakor njega dni Valentin Vodnik slovečega spomina, narod naš izobraževal vsestransko, učil ga vsega, kar mu je potrebno za življenje, ob enem pa širil narodno zavest in ljubezen do matrinega jezika med vse stanovce; budil in učil je kmeta in obrtnika in trgovca, priprosto ljudstvo in gospodo. Zbral je on okolu sebe vse, kateri so hoteli in mogli kaj delati za narod. Za katererega koli je zvedel, da zna kaj koristnega spisati, on ga je nagovoril in privabil v kolo narodnih delavcev. Tako so postale njegove „Novice“ sčasoma pravo središče vsega literarnega življenja slovenskega; jezika in oblik „Novičnih“ poprijeli so se polagoma vsi Slovenci, Kranjci kot Korošci, Štajerci kot Primorci, ter smo tako pod modrim vodstvom njegovim dobili Slovenci skupni literarni jezik. Tako smo, drugače razdeljeni v razne dežele, v duševnem oziru postali jeden narod; tako je nastala v duhu in mislih zedinjena Slovenija, in on je nje pravi dušni oče.

Ko so se z letom 1848. začeli obetati politični in narodni svobodi boljši časi, od tedaj smo videli blagega rajnika na prvem mestu vsega političnega in narodnega gibanja; vodja je bil slovenskemu društvu, slovenski matici, čitalnici Ljubljanski, prvomestnik klubu narodnih poslancev deželnega zbora; z jedno besedo, trden steber, na katerega se je opiralo vse naše narodno prizadevanje. Časi so bili mnogokrat tudi nevarni in Slovenstvu silno neprijazni, in treba je bilo prav njegove previdnosti, njegove zmernosti, da je kakor spreten krmar srečno vodil narodno ladijo ter jo ohranil nepoškodovano mej jeznimi valovi sovražnih nam viharjev. Zakaj tudi njemu se je očitalo mnogokrat, kakor še nam dandanašnji, da ne misli pošteno za Avstrijo, da ga miti ruski rubelj, da je državi nevaren itd. Ali kar so mu očitali in s čimer so ga pred svetom črnili, tega, tako je podoba, sami niso verjeli; zakaj, ko so nastali za Avstrijo hudi časi, ko so jo z orožjem napadali zunanji in notranji sovražniki, tedaj se je vse zaupljivo oziralo vanj, in ta hiša bi vedela povedati, tedaj so obiskovali jako imenitni gospodje dr. Janeza Bleiweisa, preverjeni njegove čiste ljubezni, njegove nepremične udanosti do cesarja in Avstrije, ter klicali, naj pomaga narod vnemati za brambo države.

Njegovo tako mnogostransko, tako obče koristno in uspešno delovanje našlo je pa sčasoma tudi hvaležno priznanje. Bil je odlikovan ne samo od občin in društev, domačih in inostranih; tudi mogočni vladarji držav so ga častili, in sam naš presvetli cesar ga je odlikoval z redovi in ga naposled povzdignil v plemeniti stan. Zlasti pa je bil izredno spoštovan in slavjen od naroda slovenskega, ki ga je sploh imenoval svojega očeta. Ta hiša je priča, kako navdušeno, kako srčno mu je izkazoval narod naš čast in hvaležnost v najobilnejši meri. Mi se namreč danes v tretje praznični zbiramo pred to hišo. V prvič je bilo ob njegovi 70letnici, ko so prihiteli naši rojaki iz cele Slovenije, pa tudi zastopniki naših slovanskih bratov od juga in severa, čestitat in poklanjat se odličnemu Slovcu in Slavjanu, ter so ob sijajni bakladi iz tisoč in tisoč hvaležnih src navdušeni živio-klici doneli po tej okolici. V drugič je bilo ob žalostni priliki, ko se je v črno zavila bela Ljubljana in so ž njo žalovale vse druge slovenske pokrajine ter je neprizirna množica narodovega očeta s solznimi očmi spremljevala k večnemu počitku. Danes pa smo se zbrali, da odkrijemo vzdano spominsko ploščo kot trajen spomin, da je ta hiša dušno zjedinjeni Sloveniji očetova hiša ter kot vidno tudi poznim potomcem sveto znamenje naše nikdar prenehljive hvaležnosti do vzornega, po delih svojih neumrlega rodoljuba. Naj se torej odgrne zavesa, mi pa zakličimo iz globine srca: Vekoma naj živi dr. Janeza Bleiweisa viteza Trsteniškega spomin, njegovemu imenu večna čast in slava!

Govor državnega poslanca Kluna v državnem zboru dne 26. junija 1891.

I. Uravnavanje cest.

Namesto daljšega uvoda bodi mi dovoljena opomnja, da sem prav proti svoji volji uvrščen mej protigovornike nekako tako, kakor je prišel Poncij Pilat v vero. Jaz nisem proti uravnavi rek, ne ugovarjam doneskom, ki so postavljeni v proračun za cestne in vodne zgradbe, temveč le želim, da bi se ti zneski še povišali, da bi se lože oziralo na dotične prav opravičene želje in potrebe posamičnih dežel, torej tudi moje ože domovine.

Kar se tiče cestnih in vodnih zgradb, morda se prejšnje čase ni nobena dežela tako zanemarjala, kakor dežela, katero imam jaz čast zastopati. Pa ne mislite, gospoda, da Kranjski ni treba podpore. Kdor je kdaj potoval po tej deželi, prepričal se je, da je v tem oziru še jako mnogo storiti. Ceste drže prav po nepotrebnem čez tako strma rebra, da po nekaterih še z lahkim vozom težko voziš. Vožnja s težkim vozom je pa po teh cestah naravnost življenju nevarna. Mnoge votivne table ob cesti tudi kažejo, koliko nesreč se je že tukaj ali tam prigodilo.

Dežela Kranjska je z jako skromnimi troški, s katerimi razpolaga, že izredno veliko storila. Gradile so se nove ceste, stare popravljale, in kmalu ne bode okrajne ceste, ki bi imele prej omenjene hibe.

Pri državnih cestah ostaja pa vse pri starem. Da resnico govorim, kaže cesta iz Kranja v Kranjsko Goro, cesta čez Peščenik, cesta s Krškega v Novo Mesto in cesta iz Novega Mesta v Št. Jarnej, potem pa cesta čez Gorjance.

Res je, da se je poslednjih deset let jako veliko storilo, da se je vlada bolj ozirala na naše ceste in da je v letošnjem proračunu vstavljen večji delni znesek za tako popravo, za kar bode naša dežela vedno vladi hvaležna.

Res je pa tudi, da nekaterih cest tudi ne bode treba tako korenito popraviti kajti, bode zgrajena dolenjska železnica, ki bode na se potegnila glavni promet. Mnoge omenjene ceste se bodo pa baš zaradi železnice morale zgraditi ali pa popraviti, če se hoče, da bode dolenjska železnica deželi donášala one koristi, katere pričakuje prebivalstvo in katere si po pravici obeta vlada. Kaj koristi železnica kraju, ki je tako rekoč zaprt in se njega pridelki ne morejo ali pa le z težavo in z velikimi žrtvami morejo spravljati do nje? Metliški in Črnomaljski kraj, ki pridelujeta mnogo vina in sadja, ostaneta zaprta za dolenjsko železnico, če se cesta čez Gorjance temeljito ne preloži, da bi prebivalci brez posebnih zadreg mogli svoje pridelke spravljati do železnice. Prav isto velja o krajih, ki leže proti Krškemu in Št. Jarneju. Začetek tem potrebnim popravam se je že naredil, in so v letošnji proračun vstavljeni večji delni zneski. Prosil bi vendar visoko vlado, da nadaljuje za-